

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 15003/2022
13.03.2024. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Звездане Лутовац, председника већа, Иване Рађеновић и Владиславе Милићевић, чланова већа, у правној ствари тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Иван Тодоровић, адвокат из ..., против тужене Предшколске установе „Др Сима Милошевић” са седиштем у Београду, чији је заступник Градско правобранилаштво Града Београда, са седиштем у Београду, ради повреде ауторског права, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж4 75/22 од 22.06.2022. године, у седници већа одржаној 13.03.2024. године, донео је

ПРЕСУДУ

УСВАЈА СЕ ревизија тужиоца и **ПРЕИНАЧУЈУ СЕ** пресуда Апелационог суда у Београду Гж4 75/22 од 22.06.2022. године и пресуда Вишег суда у Београду П4 13/18 од 09.03.2022. године у одбијајућем делу и одлуци о трошковима поступка (ставови трећи, четврти и пети изреке), тако што се УСВАЈА тужбени захтев и утврђује да је тужена Предшколска установа „Др Сима Милошевић” са седиштем у Београду повредила ауторска права тужиоца АА из ..., тако што је уживо пред публиком на приредби одржаној дана 13.06.2017. године на стадиону Фудбалског клуба „Земун“ под насловом „Плес предшколаца стадион ФК Земун” и на интернет сајту тужене <http://pudrsimamilosevic.edu.rs/gallery.html> неовлашћено јавно саопштила његова сценско-кореографска ауторска дела: вежбе загревања - I део и вежбе загревања - други део, „Растимо уз плес”, „Незгода”, „Бумбаров лет”, „Чика Пера” I ниво, „Седи Ћира”, „Деца су украс света” и „Здравица” без назначења имена или псеудонима тужиоца као аутора, те се обавезује тужена да тужиоцу због повреде имовинског ауторског права исплати 315.000,00 динара са законском затезном каматом од 09.03.2022. године до исплате, у року од 15 дана од дана пријема отправка пресуде.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужена да тужиоцу на име трошкова целог поступка исплати 821.500,00 динара, у року од 15 дана од дана пријема писменог отправка пресуде.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Београду П4 13/18 од 09.03.2022. године ством првим изреке, утврђено је да је тужена повредила ауторска права тужиоца тако што је на интернет сајту <http://pudrsimamilosevic.edu.rs/gallery.html> под насловом „Плес предшколаца стадион ФК Земун” без назначења имена или псеудонима тужиоца као

аутора, јавно саопштила његова сценско-кореографска ауторска дела: Вежбе загревања - први део и Вежбе загревања - други део, „Растимо уз плес“, „Незгода“, „Бумбаров лет“, „Чика Пера“ I ниво, „Седи Ћира“, „Деца су украс света“ и „Здравица“. Ставом другим изреке, обавезана је тужена да тужиоцу на име накнаде неимовинске штете због повреде моралних права јавним саопштењем ауторских дела из става 1. изреке без назначења имена или псеудонима тужиоца исплати 30.000,00 динара са законском затезном каматом од 09.03.2022. године до исплате. Ставом трећим изреке, одбијен је тужбени захтев тужиоца којим је тражио да се утврди да је тужена повредила његова ауторска права тако што је уживо пред публиком и на интернет сајту <http://pudrsimamilosevic.edu.rs/gallery.html> неовлашћено јавно саопштила његова сценско-кореографска ауторска дела ближе означена у ставу првом изреке те пресуде. Ставом четвртим изреке, одбијен је тужбени захтев тужиоца којим је тражио да се тужена обавезе да му на име накнаде имовинске штете због повреде ауторског права неовлашћеним јавним саопштавањем ауторских дела из става првог изреке уживо пред публиком и на наведеном интернет сајту исплати 315.000,00 динара са законском затезном каматом од 09.03.2022. године до исплате. Ставом петим изреке, одлучено је да свака странка сноси своје трошкове.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж4 75/22 од 22.06.2022. године, ставом првим изреке, одбијена је као неосновна жалба тужиоца и потврђена првостепена пресуда у ставовима трећем, четвртм и петом изреке. Ставом другим изреке, одбијен је као неоснован захтев тужиоца за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде другостепеног суда тужилац је благовремено изјавио ревизију, због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права са предлогом да се о ревизији одлучи као о изузетно дозвољеној применом члана 404. ЗПП.

Врховни суд је испитујући побијану одлуку применом члана 408. ЗПП („Службени гласник РС“, бр. 72/11...18/20), нашао да нема места примени одредбе члана 404.ЗПП, јер је ревизија у споровима због повреде моралног и имовинског ауторског права дозвољена као редовна и оценио да је ревизија тужиоца основана.

У спроведеном поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју Врховни суд пази по службеној дужности. Нема ни битне повреде из члана 374. став 1. у вези са члановима 387. став 1. тачка 3. и члана 393. став 2 на које се указује у ревизији, с обзиром на то да суд није везан за правни основ тужбеног захтева, због чега током поступка побијаном пресудом није прекорачен тужбени захтев, тако да није учињена повреда поступка из члана 407. став 1. тачка 5. ЗПП.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац је код Завода за интелектуалну својину 2012. и 2013. године пријављен као аутор сценско-кореографских дела - дечијих окретних игара „Растимо уз плес“, „Незгода“, „Бумбаров лет“, „Чика Пера“ I и II ниво, „Седи Ћира“, „Деца су украс света“ и „Здравица“. Тужилац је 11.01.2013. године са удружењем „Дечија плесна асоцијација“, закључио уговор о уступању имовинских права на наведеним ауторским делима, којим је тој асоцијацији на неискључив начин за територију Србије, као аутор уступио имовинска права на тим ауторским делима, те да има право да уговара и изводи дечије окретне игре по свом

избору и уговара услове сарадње по сопственом опредељењу са предшколским установама, с тим што ће се питање тужиоачеве ауторске накнаде решавати анексима уговора. У Каталогу програма сталног стручног усавршавања наставника, васпитача и стручних сарадника за школску 2016/2017. и 2017/2018. годину, акредитованом од стране Завода за унапређење образовања и васпитања са циљем унапређења вештина васпитача у предшколским установама у овладавању извођењем плесних кореографија, тужилац уз Дечију плесну асоцијацију, ББ и његова супруга ВВ означени су као аутори (коаутори) програма под називом „Растимо уз плес“ - вежбе загревања 1 и 2, а предметна сценско-кореографских дела, дечије окретне игре, су саставни део тог програма.

Дечија плесна асоцијација је са туженом предшколском установом 03.09.2013. године закључила уговор о пословној сарадњи којим су уредили право коришћења (од стране те предшколске установе) дечијих плесних програма асоцијације за период школске 2013/2014. године, који обухвата утврђене плесова за званични програм манифестације „Растимо уз плес-предшколци на трговима 2014. године“ (члан 2. зговора). По том уговору накнада за уступање и коришћење плесних програма у почетку је износила 1.000,00 динара по учеснику пројекта, а касније 15.000,00 динара месечно независно од броја полазника, који износ су родитељи плаћали по штампаним уплатницама дечије плесне асоцијације (члан 5. уговора). Каснија сарадња између истих странака један период је била усмено договорана и реализована тако што је тужена без накнаде користила програме дечије плесне асоцијације, а та асоцијација је без накнаде користила одређене просторије тужене. Иако је сарадња између њих престала маја-јуна 2016. године, тужена је 13.06.2017. године, без сагласности тужиоца, на завршној приредби на стадиону Фудбалског клуба „Земун“ уживо јавно пред публиком представила сценско-кореографска дела, дечије окретне игре Вежбе загревања - први део и Вежбе загревања – други део, „Растимо уз плес“, „Незгода“, „Бумбаров лет“, „Чика Пера“ I ниво, „Седи Ћира“, „Деца су украс света“ и „Здравица“, чији је аутор тужилац, а у извођењу деце предшколског узраста која су током школске 2016/2017. године кореографијама обучавања од стране својих васпитача без посебне накнаде. Интерпретатори нису примили накнаду за своје извођење, нити су том приликом наплаћене улазнице. Истог дана снимак те приредбе тужена је без тужиоачеве сагласности објавила на свом интернет сајту под називом „Плес предшколаца стадион ФК Земун“ без назначења имена или псеудонима тужиоца као аутора дела. Васпитачи су код дечије плесне асоцијације пролазили обуку и за то добијали уверења закључно са 2015/2016. годином, издата од ове асоцијације која је уписана у регистар АПР као активно спортско удружење (са тужиоцем као заступником). Секретаријат за образовање и дечију заштиту од 09.06.2014. године након спроведеног инспекцијског надзора, наложио је меру директору тужене установе да обезбеди реализацију програма „Растимо уз плес“ ван радног времена предвиђеног за целодневни, односно полудневни боравак деце у установи сагласно члану 8. став 4. Правилника о врстама и начину остваривања и финансирања посебних, специјализованих програма и других облика рада и услуга које остварује предшколска установа. На основу налаза вештака економско-финансијске струке, заснован на одредбама уговора закључених између Дечије плесне асоцијације и тужене и других предшколских установа, утврђена је висина уобичајене накнаде који би тужилац остварио за конкретан облик коришћења његовог ауторског дела од 105.000,00 динара. Тужбеним захтевом је због повреде имовинског ауторског права тражена исплата троструког износа утврђеног налазом вештака од 315.000,00 динара.

Полазећи од утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су применом одредаба чланова 44. став 1. тачка 2. и 206. Закона о ауторском и сродним правима закључили да је неоснован тужбени захтев тужиоца за утврђење повреде његовог ауторског права због неовлашћеног јавног саопштавања његовог ауторског дела пред публиком и интерактивним путем. Туженој је на основу претходне сарадње са тужиоцем и Дечијом плесном асоцијацијом, чији је он законски заступник, било познато да су спорни плесови тужиочева ауторска дела, а по престанку сарадње средином 2016. године јавно су саопштена јуна 2017. године на завршној приредби одржаној на стадиону ФК „Земун“ и на снимку исте објављеном на интернет сајту тужене без његове сагласности и без означава имена аутора. Како је дозвољено јавно извођење или представљање објављених дела на школским приредбама без дозволе аутора и без плаћања ауторске накнаде у случају када се ради о некомерцијалној сврси наставе као у конкретном случају, те да тужена за себе није остварила имовинску корист с обзиром на то да интерпретатори нису примили накнаду за своје извођење и нису наплаћене улазнице, то одбијен тужбени захтев. При том првостепени суд налази да тужилац није доказао накнаду материјалне штете у висини утврђеној налазом вештака финансијске струке обзиром да је накнада за коришћење програма плаћана Дечјој плесној асоцијацији (према закљученим уговором са предшколском установом), а да је на основу уговора закљученог 11.01.2013. године између тужиоца и наведеног удружења висина његове ауторске накнаде требала бити регулисана анексима који током поступка нису достављени. Другостепени суд је прихватајући становиште првостепеног суда дао додатну аргументацију да завршна приредба (манифестација) није била лукративне природе, те да тужиоцу који изричито не потражује накнаду материјалне штете, не припада право на троструки износ уобичајене накнаде која би се остварила експлоатацијом његовог ауторског дела у складу са законом, а чија је висина вештачењем правилно утврђена према одредбама уговора закљученим између тужене и дечије плесне асоцијације у претходном периоду њихове сарадње дефинитивно окончане средином 2016. године.

По оцени Врховног суда становиште нижестепених судова засновано је на погрешној примени материјалног права.

Према Закону о ауторском и сродним правима – ЗАСП ("Службени гласник РС", бр. 104/2009, 99/2011, 119/2012, 29/2016) који се примењује у конкретном случају, ауторско дело дефинисано је чланом 2, као оригинална духовна творевина аутора, изражена у одређеној форми без обзира на његову уметничку, научну или другу вредност, његову намену, величину, садржину и начин испољавања, као и допуштеност јавног саопштавања његове садржине (став 1.). Аутором се сматра лице чије су име, псеудоним или знак назначени на примерцима дела или наведени приликом објављивања дела, док се не докаже другачије.

Аутор дела је носилац ауторског права и ужива морална и имовинска права у погледу свог ауторског дела од тренутка настанка тог ауторског дела (чланови 8. и 9. став 2. Закона). Морална права аутора, између осталог чини и право на назначење имена. Аутор има искључиво право на назначење имена, што подразумева да, приликом сваког јавног саопштавања дела, аутор има искључиво право да његово име, псеудоним или знак, буду наведени приликом сваког јавног саопштавања дела, те да објави своје дело и да одреди начин на који ће се оно објавити (чланови 15. и 16. Закона). При том, аутор има право на економско искоришћавање дела, а за свако искоришћавање ауторског дела од стране другог лица, аутору припада накнада, ако законом или уговором није другачије одређено (члан 19. Закона).

Искључиво је право аутора да другоме дозволи или забрани представљање свога дела. Представљањем се сматра јавно саопштавање сценских дела (драмско, драмско-музичко, кореографско, пантомимско дело) уживо пред публиком (члан 26. Закона).

Повреду ауторског или сродног права представља неовлашћено вршење било које радње која је обухваћена искључивим правима носиоца ауторског или сродног права, неплаћање накнаде прописане овим законом или уговором, као и неизвршавање других обавеза према носиоцу ауторског или сродног права, прописаних овим законом (члан 204.). Носилац ауторског права, може тужбом да захтева утврђење повреде права, накнаду имовинске штете и неимовинске штете због повреде својих моралних права (члан 205. ставови 1. и 2). Ако је повреда имовинског права учињена намерно или крајњом непажњом, тужилац може, уместо накнаде имовинске штете, захтевати накнаду до троструког износа уобичајене накнаде коју би примио за конкретни облик коришћења предмета заштите, да је то коришћење било законито (члан 206. Закона).

У искоришћавању ауторског дела наведени закон предвиђа ограничења права аутора под одређеним условима, а која се односе на суспензију искључивих права и права на накнаду. То значи да се дело може користити за одређене сврхе и у одређеном обиму без изричите дозволе аутора. Међутим, иако закон прописује правила која се односе на ограничења (изузеци) и у овим случајевима искоришћавања дела мора се навести име аутора дела и извор из кога је дело преузето, јер се ради о моралном праву аутора. У сваком конкретном случају обим ограничења искључивих права не сме бити у супротности са нормалним искоришћавањем дела, нити сме неразумно вређати легитимне интересе аутора (члан 41. Закона).

Одредбом члана 44. ЗАСП установљена је суспензија права аутора у едукативне сврхе, тако што је дозвољено без дозволе аутора и без плаћања ауторске накнаде за некомерцијалне сврхе наставе и то: јавно извођење или представљање објављених дела у облику непосредног поучавања на настави (тачка 1.); јавно извођење или представљање објављених дела на школским приредбама, под условом да интерпретатори не приме накнаду за своје извођење и да се не наплаћују улазнице (тачка 2.) и јавно саопштавање емитованих школских емисија путем техничких уређаја унутар образовне установе (тачка 3.).

Према члану 8. Правилника о врстама, начину остваривања и финансирања посебних, специјализованих програма и других облика рада и услуга које остварује предшколска установа ("Службени гласник РС", број 26 од 20. марта 2013) који је био у примени у спорном периоду, посебне и специјализоване програме карактерише сталност, односно остваривање током целе године са редовним терминима рада, најмање једном недељно, полудневно трајање, у складу са законом којим се уређује предшколско васпитање и образовање. За децу која су укључена у васпитне групе целодневног, односно полудневног програма предшколске установе, програм се може остваривати у радно време, под условом да су програмом обухваћена сва деца и да у његовом финансирању не учествују родитељи. Уколико програм финансирају родитељи, односно старатељи деце која су укључена у васпитне групе целодневног, односно полудневног програма установе, остваривање програма се организује ван времена предвиђеног за целодневни, односно полудневни боравак деце у установи.

Имајући у виду наведено и утврђено чињенично стање, основани су наводи ревизије да су нижестепене пресуде засноване на погрешној примени материјалног права. Наиме, у смислу члана 2. и члана 9. став 2. ЗАСП тужилац је аутор сценско-кореографских дела - дечијих окретних игара „Растимо уз плес“, „Незгода“, „Бумбаров лет“, „Чика Пера“ I и II ниво, „Седи Ћира“, „Деца су украс света“ и „Здравица“. Према Каталогу програма сталног стручног усавршавања наставника, васпитача и стручних

сарадника за школску 2016/2017. и 2017/2018. годину који је акредитован од стране Завода за унапређење образовања и васпитања, тужилац је уз Дечију плесну асоцијацију, ББ и ВВ, означен као аутор (коаутор) тог програма под називом „Растимо уз плес“ - вежбе загревања 1 и 2, а наведена сценско-кореографских дела (чији је аутор тужилац) су саставни део истог програма. Тужени је без знања и одобрења тужиоца као аутора, јавно саопштио (представио) пред публиком наведена сценско-кореографских дела- дечије окретне игре, а затим јавно саопштио (објавио) снимак те приредбе (манифестације) на интернет сајту туженог, при том без означавања имена тужиоца као аутора. По оцени Врховног суда, тужени је на тај начин у смислу чланова 204. и 205. ЗАСП повредио морална ауторска права тужиоца, заштићена чланом 15. 16., 19. и 26. истог Закона. Ово из разлога што у случајевима искоришћавања дела без дозволе аутора а по основу ограничења и суспензије, не подразумева коришћење дела без означавања имена аутора. Следи изнетог, аутор права задржава право на означавање имена, због чега је обавезно у искоришћавању дела навођење његовог имена као аутора дела, што је тужена пропустила, услед чега је повредила тужиочево морално ауторско право.

У погледу тражене накнаде због повреде имовинског ауторског права тужиоца из члана 19. и 26. ЗАСП, насупрот становишту другостепеног суда, по оцени Врховног суда у конкретном случају тужиоцу уместо накнаде имовинске штете сагласно члану 155., 185., 189. и 190. Закона о облигационим односима, припада накнада из члана 206. ЗАСП. Наиме, нижестепени судови су ценили ограничење ауторског права у виду суспензије искључивих права и права на накнаду, налазећи да је неоснован тужбени захтев тужиоца, а имајући у виду да у конкретном случају интерпретатори нису примили накнаду за своје јавно извођење, односно представљање објављених дела на завршној приредби одржаној дана 13.06.2017. године на стадиону Фудбалског клуба „Земун“ и за коју нису наплаћене улазнице, а што је само један од услова у примени одредбе члана 44. ЗАСП.

Наведена законска одредба суспензију ауторске накнаде одређује према намени коришћења ауторског дела и то у некомерцијалне сврхе наставе и утврђује начине коришћења у виду јавног извођења или представљања објављених дела током наставе, на школским приредбама (под условом да интерпретатори не приме накнаду за своје извођење и да се не наплаћују улазнице) и јавног саопштавања емитованих школских емисија путем техничких уређаја унутар образовне установе.

Тужена је ангажовала и закључила 03.09.2013. године уговор о пословној сарадњи за школску 2013/2014. године са удружењем „Дечија плесна асоцијација“ коме је тужилац уступио имовинских права на наведеним ауторским делима на неискључив начин, а на основу кога су према члану 2, уредили право коришћења дечијих плесних програма од стране тужене за период школске 2013/2014. године, који обухвата утврђене плесове за званични програм манифестације „Растимо уз плес-предшколци на трговима 2014. године“. Одредбом члана 5. истог уговора предвиђено је да родитељи који желе да њихова деца учествују у наведеном пројекту (манифестацији „Растимо уз плес-предшколци на трговима 2014. године“), имају обавезу да том удружењу плаћају новчану накнаду, те је тако уређен однос настављен по усменом договору до маја-јуна 2016. године, што све не подразумева, нити се може сматрати наставном коју изводи тужена установа, већ о реализацији уговорног односа који обухвата и завршну манифестацију у организацији тужене. Таква активност тужене је настављена у школској 2016/2017. години без правног основа, при том интерпретатори и васпитачи нису примили накнаду за јавно извођење, нити су за представљање објављених дела на завршној приредби одржаној дана 13.06.2017.

године на стадиону Фудбалског клуба „Земун“ наплаћене улазнице. Међутим, очекивано је да тужена у вршењу своје делатности послује на начин којим не угрожава нити повређује туђа ауторска права, поготово код утврђења да су јој околност да су ауторска права угрожена односно повређена није могла остати непозната, након вишегодишње сарадње, због чега поступање тужене на описан начин, представља поступање супротно очекиваном стандарду пажње пословања, односно учињена са крајњом непажњом, за чије штетне последице је тужена искључиво и одговорна. Имајући у виду утврђене околности под којима је извршена повреда ауторског права тужиоца следи да је оправдано досуђење тужиоцу накнаде у висини троструког износа уобичајне накнаде утврђене економско-финансијским вештачењем, а која би тужиоцу припала за конкретан облик коришћења његовог ауторског дела у износу од 105.000,00 динара уместо накнаде имовинске штете, на основу члана 206. ЗОАСП. Због тога су нижестепене пресуде преиначене и усвојен тужбени захтев.

Из наведених разлога, применом члана 416. став 1. ЗПП, одлучено је као у изреци.

Тужилац је успео у поступку по ревизији, па му на основу чланова 153. став 1., 154. и 163. став 2. ЗПП, припадају трошкови целог поступка према оствареном успеху у спору. Висина је одмерена на име опредељених трошкова и то: за састав тужбе и пет образложених поднесака од по 45.000,00 динара, за заступање на шест одржаних рочишта од стране пуномоћника адвоката по 46.500,00 динара и једно неодржано рочиште од 24.000,00 динара, на име трошкова вештачења 30.000,00 динара, за састав жалбе 45.000,00 динара и ревизије 90.000,00 динара, одмерено према Тарифи о наградама и накнада трошкова за рад адвоката важећој у време предузимања ових парничних радњи, као и на име судских такси за ревизију 33.400,00 динара и одлуку по ревизији 50.100,00 динара, одмерено према тарифном броју 1. и 2. таксене тарифе Закона о судским таксама. Тужиоцу нису признати трошкови на име судске таксе у првостепенм и другостепенм поступку, с обзиром на то да нису опредељени по врсти у смислу члана 163. став 2. ЗПП.

На основу изнетог, Врховни суд је применом члана 165. став 2. ЗПП одлучио као у ставу другом изреке.

Председник већа - судија
Звездана Лутовац, с.р.

За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић